

Residential satisfaction and its related factors among older adults in Sanandaj city

Parastoo mohammadyan - Elderly Department, Faculty of Geriatrics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, iran.

Nasibeh Zanjari¹ - Elderly Department, Faculty of Geriatrics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, iran.

Yadollah Abolfathi Momtaz - Elderly Department, Faculty of Geriatrics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, iran.

Ahmad Delbari - Elderly Department, Faculty of Geriatrics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, iran.

Received: 13 April 2022 Accepted: 29 July 2022

Highlights

- Among the examined variables, economic status and then health status exhibited the greatest impacts on satisfaction with the place of residence in the elderly.
- The elderly who lived in apartments were more satisfied with their places of residence.
- There are different sources of residential satisfaction or dissatisfaction among older people in different societies.

Extended abstract

Introduction

With the advancement of technology and health and medical sciences, the population of the elderly is increasing all over the world, in such a way that the population of people aged sixty years or more is estimated to reach 2.03 billion by 2050 (Nations, 2015; Zhao & Chung, 2017). The elderly are among the valuable capitals of any country and a symbol of the development of societies. As a result, understanding the needs of this part of the society and planning to meet their needs can improve their quality of life and life expectancy (Moghimi & Momeni, 2019). In most epidemiological studies, the factors affecting the health of the elderly have been studied, one of which is satisfaction with their place of residence, with a great impact on the performance and well-being of the elderly (Balfour & Kaplan, 2002). Satisfaction with the place of residence is an important issue in environmental psychology because it is one of the most prominent environments in human experience, especially for the elderly; For those with physical and financial limitations, their homes and places of residence often make up the focus of their daily lives, which makes it very important to understand and identify the factors affecting satisfaction with the place of residence (Rioux & Werner, 2011). Satisfaction with the place of residence is a factor with great impacts on the health, performance, well-being, and quality of life of the elderly. In Iran, however, there have not been enough studies in the field of environment and aging. Therefore, the aim of the present study is to investigate the level of satisfaction with the place of residence and the relevant factors in the elderly in the city of Sanandaj, Iran.

Theoretical Framework

In the present study, the theoretical framework of Rioux and Warner's research was used. This framework includes two parts of satisfaction levels: residence and predictive factors. The examined levels of satisfaction with the place of residence included the assessment of the dimensions of the neighborhood (beauty, safety, etc.), access to services and shopping centers (transportation and conditions of sidewalks), social relations with neighbors (mutual, positive respect and respect for privacy, and internal features of the house (desirability, comfort of accommodation, absence of coercion, etc.). The investigated predictive factors included the convenience of the physical environment (properties of the residence, distance from shopping centers, and distance from green spaces), social environment (meetings, visits, and

1 Responsible author: Na.zanjari@uswr.ac.i

transition in the neighborhood), self-perceived well-being (self-perceived health, self-perceived economic status, etc.), and demographic characteristics (age, gender, household size, etc.) have been investigated (Rioux & Werner, 2011).

Methodology

The present research is a cross-sectional descriptive-analytical study that was performed on 280 older people in the city of Sanandaj, Iran in 2021. The population included all the residents of Sanandaj aged 60 years or older. In this study, the multistage cluster sampling method was used. The data were collected using a questionnaire measuring satisfaction with the place of residence, and the SPSS software version 24.0 was used to analyze the data.

Results and Discussion

The mean age of the older adults in the present study was 68.34 with a standard deviation of 7.26, and 55% of the participants were men. The mean score of satisfaction with the place of residence in this study was 3.65 with a standard deviation of 0.54, the lowest mean score pertained to the quality of the surrounding environment (mean = 3.51, sd = 0.90), and the highest mean concerned the facilities (mean = 3.85, sd = 0.78). Significant relationships were found between satisfaction with the place of residence and the following according to the results of bivariate analysis: gender ($t = 2.47$, $p < 0.01$), marital status ($t = 4.52$, $p < 0.001$), academic degree ($f = 22.62$, $p < 0.001$), employment status ($f = 10.96$, $p < 0.001$), economic status ($f = 60.81$, $p < 0.001$), length of stay in the neighborhood ($r = -0.29$, $p < 0.001$), general well-being ($r = 0.60$, $p < 0.001$), economic well-being ($f = 60.10$, $p < 0.001$), and self-perceived health status ($f = 32.58$, $p < 0.001$). According to the multilinear regression model, controlling the simultaneous effects of the predictor variables demonstrated that the participants with better general well-being, economic well-being, and health status were more satisfied with their places of residence. Moreover, the elderly who lived in apartments were more satisfied with their places of residence than those who lived in houses. Overall, the regression model explained 59% of the changes in satisfaction with the place of residence among the participants.

Conclusion

According to the results, there was a significant relationship between satisfaction with the place of residence and well-being (general well-being, self-perceived health, and financial well-being). These results are in line with those of Rioux's study. The elderly who considered themselves more active and healthier reported the highest satisfaction with their places of residence, because the more capable and active people are, the more easily they can match and adapt themselves to their residential conditions and places of living (Rioux & Werner, 2011). The results of the present study also demonstrated that the elderly who lived in apartments were more satisfied with their places of residence than those who lived in houses. In James's study, however, different and even contradictory results have been expressed. In some of the studies mentioned in this research, dissatisfaction has been reported with life in apartments because of overcrowded buildings; dissatisfaction has been stated with houses, on the other hand, as the residents may be far from each other in terms of location, leaving the residents less capable of establishing social connections (James, 2008). The results of this research also indicated that there is moderate satisfaction with the residence among the elderly. The findings can help policy-makers in the field of housing and urban planning to pay attention to the level of satisfaction of the elderly and their health and well-being.

Keywords: satisfaction with the place of residence, the elderly, determinant, Sanandaj.

Citation: Mohammadyan, P., Zanjari, N., Abolfathi Momtaz, Y., & Delbari, A. (2022). Residential satisfaction and its related factors among older adults in Sanandaj city, *Motaleate Shahri*, 12(46), 77–88. doi: 10.34785/J011.2023.007/Jms.2023.116.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

بررسی میزان رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سنندج^۱

پرستو محمدیان - دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه سالمندی، دانشکده سالمند شناسی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
نسبیه زنجری^۲ - استادیار، گروه سالمندی، دانشکده سالمند شناسی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
یدالله ابوالفتحی ممتاز - دانشیار، گروه سالمندی، دانشکده سالمند شناسی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.
احمد دلبری - دانشیار، گروه سالمندی، دانشکده سالمند شناسی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۲۴ فروردین ۱۴۰۱ تاریخ پذیرش: ۰۷ مرداد ۱۴۰۱

چکیده

رضایت از محل سکونت یکی از عواملی است که تأثیر زیادی بر سلامت، عملکرد، بهزیستن و نهایتاً کیفیت زندگی افراد سالمند می‌گذارد. اما در ایران مطالعات کافی در حوزه محیط و سالمندی وجود ندارد. از این رو، هدف پژوهش حاضر بررسی میزان رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سنندج است. مطالعه حاضر به روش مقطعی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که بر روی ۲۸۰ نفر از سالمندان شهر سنندج در سال ۱۴۰۰ انجام گردید. جامعه آماری این پژوهش کلیه سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر ساکن شهر سنندج بودند. در این مطالعه از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای-خوشه‌ای استفاده شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه رضایت از محل سکونت توسط پرسشگر جمع‌آوری و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد. میانگین سنی سالمندان در پژوهش حاضر $7,26 \pm 68,34$ بود. میانگین رضایت از محل سکونت در این مطالعه $3,65 \pm 0,54$ بود. نتایج این پژوهش نشان داد که رضایت از محل سکونت سالمندان در حد متوسط است. نتایج مطالعه می‌تواند به سیاست‌گذاران در حوزه مسکن و شهرسازی کمک کند تا با برنامه‌ریزی به میزان رضایت سالمندان از محل سکونت و وضعیت سلامت و بهزیستن آنان توجه نمایند.

واژگان کلیدی: رضایت از محل سکونت، سالمند، بهزیستن، سنندج.

نکات برجسته

- از میان متغیرها وضعیت اقتصادی و سپس وضعیت سلامت بیشترین تأثیر را بر رضایت از محل سکونت در میان سالمندان داشت.
- سالمندانی که در منزل آپارتمانی زندگی می‌کردند، از رضایت بیشتری برخوردار بودند.
- منابع متفاوتی از رضایت یا ناراضی‌ت مسکونی در بین افراد مسن در جوامع مختلف وجود دارد.

۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته سلامت سالمندی با عنوان «بررسی میزان رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سنندج در سال ۱۴۰۰» است که به وسیله نویسنده اول و با راهنمایی نویسنده دوم و سوم و مشاوره نویسنده چهارم در دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی دفاع شده است.

۲ نویسنده مسئول مقاله: i.na.zanjari@uswr.ac.ir

۱. مقدمه

با پیشرفت تکنولوژی و علوم بهداشتی و پزشکی، جمعیت سالمندان در سراسر جهان در حال افزایش است؛ به طوری که تا سال ۲۰۵۰، جمعیت افراد ۶۰ سال و بالاتر حدود ۲٫۰۳ میلیارد نفر تخمین زده شده است (Nations, 2015; Zhao & Chung, 2017). سالمندان جزو سرمایه‌های با ارزش هر کشور و نمادی از توسعه‌یافتگی جوامع به‌شمار می‌آیند. در نتیجه درک نیازهای این قشر از جامعه و برنامه‌ریزی برای تأمین نیازهای آنها می‌تواند در بهبود کیفیت زندگی و امید به زندگی آنها مؤثر باشد (Moghimani & Momeni, 2019). در بیشتر مطالعات اپیدمیولوژیکی به مطالعه عوامل مؤثر بر سلامت سالمندان پرداخته شده که یکی از این عوامل، رضایت از محل سکونت سالمندان است که تأثیر زیادی بر عملکرد و رفاه افراد سالمند خواهد گذاشت (Balfour & Kaplan, 2002). رضایت از محل سکونت موضوعی مهم در روانشناسی محیط زیست است. چون محل سکونت یکی از برجسته‌ترین محیط‌ها در تجربه انسانی است، به ویژه برای سالمندان؛ کسانی که محدودیت جسمی و مالی دارند اغلب خانه و محل زندگی محوریت روزهای زندگی آنهاست و درک و شناسایی عوامل مؤثر بر رضایت از محل سکونت از اهمیت زیادی برخوردار است (Rioux & Werner, 2011). محل سکونت برای سالمندان یک مقوله مهم به‌شمار می‌آید. شاید به این دلیل که افراد مسن دارای فضای فعالیت محدودتری نسبت به سایر گروه‌های سنی هستند و هم چنین تمایل آنها به تعامل با محیط زندگی و محیط اطرافشان بیشتر است (Phillips et al., 2004). رضایت از محل زندگی و سکونت به میزان رضایت از دو معیار واحد مسکونی و محله یا واحد همسایگی بستگی دارد. در واقع رضایت‌مندی میزان دستیابی افراد به اهداف مطلوب و موردنظر است و نشان‌دهنده شکاف بین خدمات موردنظر و خدمات دریافت شده است (Etmiani-Ghasrodashtiet al., 2017). به عبارتی دیگر رضایت‌مندی مسکونی شکاف بین وضعیت موجود و مورد انتظار مسکن، خانه یا محله تعریف می‌شود (Türkoğlu et al., 2019).

رضایت از محل سکونت به عنوان تحقق شرایط مسکونی فردی (خانه، منطقه و اجتماع) در ارتباط با نیازها، انتظارات و اهداف ساکنان قابل درک است (Fernández-Portero et al., 2017) و ارزیابی ساکنان از محل سکونت خود به مقایسه بین نیازهای مسکن، ترجیحات و انتظاراتشان بستگی دارد که تحت تأثیر تجربه قبلی، سطح سازگاری، ارزش‌های فرهنگی و وضعیت کنونی و واقعی آنهاست (Türkoğlu et al., 2019). در واقع رضایت‌مندی مسکونی به طور معمول در نتیجه مقایسه نیازها و انتظارات فرد با واقعیت‌های محیط مسکونی است. بنابراین رضایت از محل سکونت هم از ویژگی‌های عینی مسکونی و هم از تفسیر ذهنی از آن خصوصیات حاصل می‌شود (James, 2008). به دلیل سطوح مختلف انتظارات افراد، حتی با مشخصات جمعیتی-اجتماعی یکسان، ممکن است رضایت مسکونی متفاوتی حاصل شود. پس می‌توان گفت که رضایت از محل سکونت تحت تأثیر انتظاراتی است که ممکن است در واقعیت محقق شوند یا خیر (Jiang & Timmermans, 2021). هر چه نیازها و انتظارات افراد با شرایط محل سکونت آنها انطباق بیشتری داشته باشند، فرد رضایت‌مندی مسکونی بالاتری خواهد داشت و این امر برای گروه سالمندان سبب افزایش استقلال و بهبود کیفیت زندگی

آنها می‌شود (Fernández-Portero et al., 2017).

سنجش میزان رضایت از محل سکونت، فرآیند ساده‌ای نیست و نیاز است رضایت فرد سالمند درباره خصوصیات مربوط به خانه و محله سنجیده شود. همچنین فهم میزان رضایت از سوی افراد در گروه‌های سنی مختلف تحت شرایط گوناگون شخصی، اقتصادی، فرهنگی، فیزیکی و اجتماعی یکسان نیست (Salehinia et al., 2020). در واقع محل سکونتی که از نظر فیزیکی و طراحی مناسب باشد، ممکن است لزوماً از نظر ساکنین سالمند آن رضایت‌بخش نباشد. بنابراین مفهوم شرایط مساعد محل سکونت نه تنها اجزای فیزیکی، معماری و مهندسی خانه بلکه با اجزای محیط پیرامون نیز مرتبط است. همچنین رضایت از محل سکونت افراد سالمند تحت تأثیر ویژگی‌های اجتماعی، رفتاری، فرهنگی و جمعیتی ساکنین قرار خواهد گرفت (Onibokun, 1974). برای افراد مسن محل سکونت، محیطی توصیف شده است که شرایط مناسب را برای زندگی روزمره، فعالیت‌ها، اوقات فراغت، تحرک و مشارکت اجتماعی آنها فراهم آورد (Temelová & Dvořáková, 2012). طبق یک تحلیل کیفی، انتخاب محل سکونت توسط سالمندان به شدت تحت تأثیر این است که آیا محیط فیزیکی و امکانات محلی از تحرک و نیازهای بهداشتی آنها حمایت می‌کند (Rioux & Werner, 2011) و آیا محل زندگی افراد سالمند با نیازهای آنها سازگار است؟ همچنین، آیا آنها از نظر روانی می‌توانند با محل زندگیشان ارتباط برقرار کنند؟ (Fernández-Portero et al., 2017).

طبق نتایج مطالعه ای در هنگ کنگ، نقش دوستان و همسایگان در رضایت از محل سکونت کمتر بوده (Phillips et al., 2004)، در حالی که طبق نتایج یک مطالعه در چین روابط همسایگی نقش بسزایی در افزایش رضایت از محل سکونت داشته است (Yao & Jiang, 2020). در مطالعه دیگر در اسپانیا عامل اصلی پیش‌بینی‌کننده رضایت از محل سکونت، ویژگی‌های مربوط به خانه عنوان شد (Fernández-Ballesteros, 2001)، در حالی که در مطالعه‌ای که در چین انجام شد، امکانات جامعه از اهمیت بیشتری در پیش‌بینی رضایت از محل سکونت نسبت به امکانات و ویژگی‌های خانه برخوردار بودند (Li & Chen, 2011). طبق مطالعات انجام شده، میزان رضایت از محل سکونت سالمندان در مکان‌های مختلف با هم متفاوت بودند؛ به طوری که طبق نتایج مطالعه‌ای در کرج میزان رضایت از محل سکونت سالمندان در حد متوسط گزارش شد (Momtaz et al., 2018) و طبق یافته‌های نتایج مطالعه‌ای در پراگ، افراد مسن رضایت مسکونی نسبتاً بالایی داشتند (Temelová & Dvořáková, 2012).

بررسی رضایت سالمندان از محل سکونت حاصل الگوهای پیچیده‌ای است که از ارتباط بین درجه رضایت و ویژگی‌های اجتماعی و فیزیکی افراد است. یک مشکل کلی که برای محققان در زمینه موضوعات مسکونی وجود دارد، تعیین محوطه فیزیکی برای خانه و محدوده محله است. این امر به این دلیل است که برخی از جنبه‌های محیط مسکونی، اجتماعی و سیار (خانواده، دوستان، همسایه‌ها و ...) هستند و برخی از جنبه‌ها (جاده‌ها، کوچه، خانه‌ها و ...) نسبتاً ثابتند. پس نه تنها فضای خصوصی یعنی شرایط داخلی مسکن بلکه مناطق مشترک (نیمه خصوصی) مانند تفریحگاه‌ها و مناطق عمومی را نیز باید مدنظر گرفت (Phillips et al., 2004). در کشورهای مختلف به مطالعات

2014). یکی از مهم‌ترین تئوری‌ها، تئوری تناسب شخص-محیط³ است. طبق تئوری تناسب ویژگی‌های ساکنین و شرایط محیطی تعریف می‌شود که فرض بر این است که مناسب بودن فضای زندگی ساکنین بستگی به سازگاری متقابل بین نیازهای آنها و شرایط محیطی دارد. مطابق این تئوری رضایت‌مندی مسکونی می‌تواند تحت تأثیر دسترسی، احساس ذهنی، قابلیت استفاده و میزان تحقق شرایط مادی نیازهای شخصی ساکنین باشد. علاوه بر این رضایت‌مندی مسکونی می‌تواند تحت تأثیر ویژگی‌های جامعه‌شناسی ساکنین در زمینه دسترسی به خدمات، امکانات، روابط بین فردی و وضعیت بهداشتی محیط باشد (Momtaz et al., 2018). موریس و وینتر مفهوم کسری مسکن⁴ را برای مفهوم‌سازی رضایت یا ناراضی‌تی مسکونی معرفی کردند (Morris & Winter, 1978). طبق این مدل قضاوت افراد در مورد شرایط محیط مسکونیشان براساس هنجارها تعریف می‌شود که شامل هنجار فرهنگی (هنجاری که توسط استاندارد اجتماعی یا نقش آن در شرایط زندگی تعیین می‌شود) و همچنین هنجارهای فردی یا خانوادگی (هنجاری که مبلغ استانداردهای خود فرد برای مسکن باشد) است. بنابراین تناقض بین وضعیت واقعی مسکن و هنجارهای مسکن فرهنگی و خانوادگی منجر به کسری مسکن می‌شود که به نوبه خود ناراضی‌تی مسکونی را ایجاد می‌کند (Abidin et al., 2019; Mohit & Raja, 2014). علاوه بر نظریه‌های مطرح شده مطالعات متعدد داخلی و خارجی به بررسی رضایت از محل سکونت در میان سالمندان پرداخته‌اند. مطالعه‌ای به وسیله ممتاز و همکاران در شهر کرج انجام گرفت. طبق نتایج این مطالعه، رضایت از محل سکونت در سالمندان شهر کرج متوسط بود (Momtaz et al., 2018). همچنین مطالعه‌ای به وسیله علی‌الحسابی و همکاران در شیراز با هدف آگاه شدن از نظرات و نیازهای سالمندان و بررسی عوامل مؤثر در طراحی فضاهای شهری برای حضور مناسب سالمندان انجام گرفت. طبق نتایج این مطالعه عواملی مانند شلوغی معابر، کمبود فضای سبز، زیاد بودن فاصله دسترسی به امکانات و تسهیلات عمومی و... سبب ناراضی‌تی سالمندان گردیده بود. طی این مطالعه بیان شد که فضاهای شهری و مسیرهای ارتباطی مانند خیابان‌ها و پیاده‌روها برای حضور سالمندان مناسب نبوده و جوابگوی نیازهای آنها نیست (Alalhesabi & Rafiee, 2013). در مطالعه‌ای که توسط جمز در آمریکا انجام گرفت به بررسی رضایت مسکونی مستأجران سالمند در خانه‌های آپارتمانی پرداخته شد. نتایج نشان داد، سالمندانی که در خانه‌های آپارتمانی مستأجر هستند، رضایت از محل سکونت بیشتری دارند. همچنین در این مطالعه به اهمیت محیط محله و کیفیت خدمات و امکانات محله به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر رضایت از محل سکونت اشاره شده است (James, 2008). ریوکس و همکاران مطالعه‌ای را با هدف شناسایی متغیرهای جمعیت‌شناختی، حمایت‌های عملکردی و متغیر روانی-اجتماعی مؤثر در تعیین میزان رضایت از محل سکونت، انجام دادند. طبق نتایج این مطالعه متغیرهای جمعیت‌شناختی مانند سن، جنس، ترتیبات زندگی، شغل، تحصیلات و... در تعیین رضایت از محل سکونت اهمیت بسیاری داشتند. همچنین در این

مختلفی در زمینه رضایت از محل سکونت پرداخته شده و رضایت در هر دو محیط یعنی محله و مسکن در نظر گرفته شده اما در ایران و در شهرهای مختلف تحقیقات بیشتر در مورد کیفیت محل زندگی از دیدگاه شهرسازی، عناصر شهردوستاندار سالمند و خانه مناسب سالمند است و کمتر به بررسی رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان پرداخته شده است. از این رو با توجه به موضوع و اهمیت رضایت از محل سکونت در میان سالمندان که در بالا بیان گردید، هدف این مطالعه بررسی میزان رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سنندج است.

۲. چارچوب نظری

از دیرباز رابطه ساکنین (خانوار) با مسکن از نظر مفاهیم سازگاری یا ناسازگاری مورد توجه قرار گرفته است که مطالعات اولیه طی سال‌های (۱۹۴۳-۱۹۴۵-۱۹۴۷) به وسیله ریمر مطرح شد. پیشرفت نظری عمده در مطالعات روانشناسی اجتماعی مسکن که براساس کار ریمر صورت گرفت، توسط روسی ارائه گردید (Morris & Winter, 1975). در حیطه رضایت از محل سکونت، نظریه و تئوری‌های متعددی وجود دارد که در ادامه به طور خلاصه به تعدادی از آنها اشاره می‌شود. تئوری نیاز مسکن^۱، نخستین بار به وسیله روسی مطرح گردید (Rossi, 1955). طبق این تئوری چرخه زندگی سطوح مختلفی دارد و طی این چرخه مطابق با هرم مازلو، تکامل صورت می‌گیرد. تغییر و تکامل در نیازها، آرزوها و خواسته‌های خانواده (به عنوان مثال در زمینه خانه و محل سکونت افراد) آنها را در صدد برآورده کردن این نیازها و خواسته‌ها قرار می‌دهد. در نتیجه آنها به منظور انطباق نیازهایشان با شرایط مسکن و محله تلاش می‌کنند. عدم تناسب بین نیازهای مسکن فعلی و موردنیاز آنها، استرس و ناراضی‌تی از محل زندگی فعلی را در آنها ایجاد می‌کند. در نتیجه خانواده‌ها به چنین استرس‌ها و ناراضی‌تی‌ها، ممکن است از طریق مهاجرت پاسخ دهند که باعث می‌شود مسکن یک خانواده با نیازهای سکونتی مورد نظر آنها تنظیم شود (Abidin, Abdullah, 2014; Basrah, & Alias, 2019; Mohit & Raja, 2014). گالستر مفهوم ساخت روان‌شناختی^۲ را در زمینه رضایت مسکونی مطرح کرد. طبق این نظریه افراد به لحاظ شناختی شرایط مرجع را برای هر جنبه خاصی از موقعیت مسکونی خود در نظر می‌گیرند که کمیت یا کیفیت آن بستگی به نیازها، آرزوها و خواسته‌های افراد دارد. اگر وضعیت کنونی سکونتی با وضعیت مرجع مطابقت داشته باشد و یا بالاتر از آن باشد، از لحاظ روانی در فرد حالت رضایت‌مندی مسکونی آشکار، پدیدار می‌گردد. از سوی دیگر اگر شرایط سکونتی کنونی از نقطه مرجع پایین‌تر باشد، سبب ایجاد ناراضی‌تی مسکونی در افراد می‌شود که در این صورت افراد ممکن است از طریق تجدید نظر در نیازها، تغییر ارزیابی وضعیت فعلی، تغییر شرایط در واحد سکونت فعلی و یا انتقال به وضعیت مسکونی سازگارتر، سعی در انطباق شرایط سکونتی فعلی با نقطه مرجع کنند. البته این گزینه‌ها ممکن است نسبتاً محدود باشد؛ به عنوان مثال با عدم وجود قدرت خرید برای خانوارهای کم‌درآمد تحقق چنین شرایطی ممکن است امکان‌پذیر نباشد (Abidin et al., 2019; Galster, 1985; Mohit & Raja, 2014).

3 Person-Environment (P-E) fit

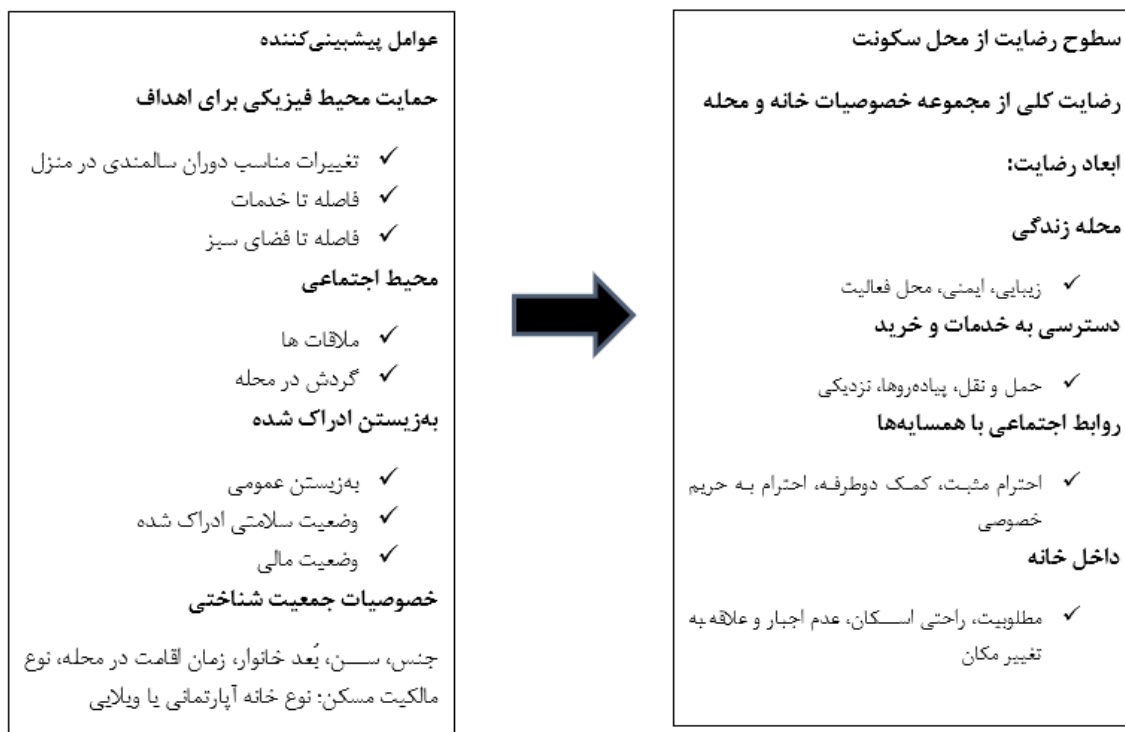
4 Housing Deficit Theory

1 Housing need theories

2 Psychological Construct Theory

و درآمد نقش بسزایی را در تعیین میزان رضایت از محل سکونت دارند که مؤثرترین متغیر در تعیین رضایت از محل سکونت، وضعیت مالکیت و نوع مسکن بیان شد؛ افرادی که در منزل شخصی و ویلایی زندگی می‌کردند، رضایت از محل سکونت بیشتری داشتند (Pekkonen & Haverinen-Shaughnessy, 2015). در مطالعه دیگر که به وسیله جیانگ و همکاران در کشور چین انجام گرفت، نتایج نشان داد که وضعیت مالکیت، به‌زیستن مالی، سن، گروه جنسی مرد و... بر رضایت از محل سکونت تأثیر زیادی دارند (Jiang & Timmermans, 2021). در مطالعه حاضر از چارچوب نظری مطالعه ریوکس و وارنر استفاده شده است (تصویر شماره ۱) (Rioux & Werner, 2011). این چارچوب شامل دو بخش سطوح رضایت از محل سکونت و عوامل پیشبین‌کننده است. در سطوح رضایت از محل سکونت به ارزیابی ابعاد محل زندگی (زیبایی، ایمنی و...)، دسترسی به خدمات و خرید (حمل و نقل و شرایط پیاده روها)، روابط اجتماعی با همسایه‌ها (احترام متقابل و مثبت، احترام به حریم خصوصی)، ویژگی‌های داخلی خانه (مطلوبیت، راحتی اسکان، عدم اجبار و...) پرداخته شده است. همچنین در عوامل پیشبین‌کننده حمایت محیط فیزیکی (مناسب‌سازی منزل، فاصله با مرکز خرید و فاصله با فضای سبز)، محیط اجتماعی (ملاقات و گشت و گذار در محله)، به‌زیستن خودادراک (سلامت خودادراک، وضعیت اقتصادی خودادراک و...) و خصوصیات جمعیت شناختی (سن، جنس، یعد خانوار و...) بررسی شده است (Rioux & Werner, 2011).

مطالعه حمایت‌های عملکردی مانند مناسب‌سازی منزل، دسترسی و نزدیکی به مراکز خرید و فضای سبز به عنوان عوامل پیش‌بینی‌کننده و مؤثر بر رضایت از محل سکونت بیان شدند. به علاوه در این مطالعه به متغیرهای روانی-اجتماعی (به‌زیستن عمومی، سلامت خودادراک و به‌زیستن مالی) به عنوان متغیرهای تأثیرگذار بر تعیین میزان رضایت از محل سکونت اشاره شد (Rioux & Werner, 2011). در مطالعه‌ای که به وسیله بالسترا انجام گرفت، به بررسی وضعیت مسکن در کشورهای اروپایی و همچنین ارتباط بین رضایت مسکونی با تعدادی از ویژگی‌های فردی، خانوادگی و ویژگی‌های مربوط به مسکن و محله پرداخته شد و نتایج نشان داد که درآمد، تأهل، مالکیت، دسترسی به امکانات و حمل و نقل عمومی و... بر رضایت مندی مسکونی تأثیر بسزایی دارد (Balestra & Sultan, 2013). در دو مطالعه انجام گرفته به وسیله موهیت و عابدین به ارتباط مؤثر میان سن، وضعیت اقتصادی، تحصیلات، وضعیت اشتغال و مالکیت منزل با رضایت از محل سکونت اشاره شده است. همچنین در این مطالعات بیان شده که وضعیت اقتصادی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در میزان رضایت یا ناراضی‌ت از محل سکونت را ایفا کند. به گونه‌ای که درآمد و اوضاع اقتصادی می‌تواند در تغییر و یا تعدیل اوضاع سکونتی ساکنین مؤثر باشد (Abidin et al., 2019; Mohit & Raja, 2014). در مطالعه پکونن که در فنلاند انجام گرفت، نشان داد که متغیرهایی مانند وضعیت مالکیت، نوع مسکن، وضعیت سلامتی، موقعیت اجتماعی-اقتصادی

تصویر شماره ۱: عوامل مرتبط با رضایت از محل سکونت (Rioux & Werner, 2011)

سن ۶۵ سالگی و ۶۰ سالگی هر دو از دیدگاه سازمان ملل به عنوان شروع سالمندی مورد قبول است و با توجه به این که در ایران سن بازنشستگی ۶۰ سالگی است، معیار ورود به این مطالعه ۶۰ ساله و بالاتر در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای-خوشه‌ای

۳. روش

مطالعه حاضر به روش مقطعی و از نوع توصیفی-تحلیلی است که بر روی سالمندان شهر سنندج انجام گرفت. جامعه آماری این مطالعه کلیه سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر ساکن شهر سنندج هستند.

با امتیاز ۲، بین یکبار در هفته تا یکبار در ماه با امتیاز ۳ و بیشتر از یکبار در هفته با امتیاز ۴ است. در خصوص مناسب سازی منزل برای دوران سالمندی نیز سئوالی پرسیده شده است که آیا تغییر و بازسازی در منزل مسکونی خود (مانند تغییر در توالی / حمام، کف خانه، گذاشتن نرده در کنار پله ها) انجام داده اید؟ بلی / خیر (Rioux & Werner, 2011). همچنین متغیرهای جمعیت شناختی شامل: جنس (زن، مرد)، گروه سنی (سالمند جوان ۶۰-۷۴، سالمند میانسال ۷۵-۸۵ و کهنسال ۸۵ ساله و بالاتر)، وضعیت اقتصادی خود ادرار که به صورت یک سئوال از خود فرد شرکت کننده پرسیده شد (طبقه بالا، متوسط روبه بالا، متوسط، متوسط روبه پایین، طبقه پایین)، وضعیت زناشویی (دارای همسر، بدون همسر)، سطح تحصیلات (بیسواد، ابتدایی، راهنمایی، متوسطه، پیش دانشگاهی یا دیپلم و دانشگاهی)، نوع محل سکونت (ویلا، آپارتمانی)، نوع مالکیت مسکن (ملک شخصی، رهن / اجاره، منزل فرزندان)، ترتیبات زندگی (تنها، فقط با همسر، با همسر و فرزندان، بدون همسر فقط با فرزندان) و وضعیت اشتغال (شاغل، بازنشسته، خانه دار، بیکار، از کار افتاده) بودند. متغیرهای جمعیت شناختی اسمی چند طبقه ای برای تحلیل رگرسیون به دو طبقه تبدیل شده است که شامل: ترتیبات زندگی (تنها، غیر تنها)، وضعیت اشتغال (شاغل، غیر شاغل) است.

با توجه به جهت جغرافیایی شهر سنندج (شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز) در هر جهت، یک منطقه و در هر منطقه چندین محله به طور تصادفی انتخاب شد و پرسشگر وارد محلات شد و به درب منازل مراجعه گردید و سئوالات پرسشنامه به صورت مصاحبه چهره به چهره پرسیده شدند. با توجه به این که تعداد سالمندان هر محله در شهر سنندج مشخص نبود، تلاش شد که به طور مساوی پرسشنامه ها در هر محله تکمیل و جمع آوری گردند. در این مطالعه براساس معیارهای ورود سن بازنشستگی (افراد ۶۰ سال و بالاتر) و سالمندانی که توانایی پاسخگویی و برقراری ارتباط داشتند، مشارکت کنندگان وارد مطالعه شدند و پس از گردآوری داده ها و ورود به نرم افزار SPSS، تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ در سطح معنی دار ۰/۰۵ انجام گرفت. برای بررسی داده ها از نظر نرمال بودن از چولگی و کشیدگی استفاده شد و سپس با آزمون های آماری توصیفی مانند میانگین و درصد و فراوانی و آمار تحلیلی مانند تی تست، آزمون آنووا و رگرسیون خطی چندگانه با روش همزمان، وضعیت رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن بررسی گردید. این مطالعه مورد تأیید کمیته اخلاق دانشگاه علوم توابخشی و سلامت اجتماعی با کد اخلاق قرار گرفته است.

۴. بحث و یافته ها

همانگونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می شود، از بین ۲۸۰ شرکت کننده در پژوهش ۵۵ درصد مرد بودند. تقسیم بندی سنی به صورت (سالمندان جوان، سالمندان میانسال و سالمندان کهنسال) صورت گرفت که در این مطالعه بیشترین گروه سنی شرکت کنندگان، سالمندان جوان در گروه سنی ۶۰ تا ۷۴ سال با ۸۱/۱ درصد و کمترین مربوط به گروه سنی سالمندان کهنسال با ۳/۹ درصد بود. از نظر

تصادفی است. با توجه به انحراف استاندارد ۱۶/۲ و میانگین ۱۲۲/۳۳ براساس مطالعه موسوی و همکاران (Mousavi et al., 2019) در سال ۱۳۹۸ و با در نظر گرفتن ۹۹ درصد اطمینان براساس فرمول زیر، تعداد نمونه شامل ۲۵۲ نفر می شود که با در نظر گرفتن ۱۰ درصد برای ریزش، ۲۸۰ نمونه جمع آوری گردید.

$$n = \left(\frac{zs}{d}\right)^2 = \left(\frac{1.96 * 16.2}{2}\right)^2 = 252$$

برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه رضایت از محل سکونت موسوی و همکاران استفاده شد. این پرسشنامه محقق ساخته بوده و میزان رضایت از محل سکونت را در طیف لیکرت پنج گزینه ای (بسیار کم تا امتیاز ۱ تا بسیار زیاد با امتیاز ۵) تعریف می کند. پرسشنامه رضایت از محل سکونت دارای ۴۴ سئوال در شش بخش (ویژگی های کالبدی مسکن، تسهیلات و امکانات مسکن، کیفیت محیط پیرامون، امنیت روانی و اجتماعی، خدمات عمومی، تعاملات اجتماعی) است که کمترین مقدار نظری برای رضایت از سکونت برابر با ۴۴ (میانگین ۱) و بیشترین مقدار ۲۲ (میانگین ۵) و مقدار ۳ به عنوان میانه نظری در نظر گرفته شده است. پرسشنامه روایی مناسبی داشته و در بررسی پایایی این پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار آن ۰/۷۸۱ است (Mousavi et al., 2019). همچنین از پرسشنامه بهزیستی پنج سئوالی سازمان بهداشت جهانی در این مطالعه استفاده شد. این پرسشنامه در سال ۱۳۹۵ به وسیله دهشیری و همکاران روایی و پایایی شده است. این پرسشنامه یک مقیاس کوتاه پنج سئوالی خود گزارش دهی است که میزان بهزیستی را براساس مقیاس لیکرت شش درجه ای از صفر (هیچ وقت) تا ۵ (همیشه) اندازه گیری می کند. نمره خام پاسخگو از لحاظ نظری در محدوده ۱۰ (فاقد بهزیستی) تا ۲۵ (حداکثر بهزیستی) قرار می گیرد. نمرات بالاتر نشان دهنده بهزیستی بالاتر هستند. ضریب آلفای کرونباخ در این پرسشنامه ۰/۸۹ است (Dehshiri & Mousavi, 2016).

برای سنجش به زیستن مالی از تک سئوال: با میزان درآمد می توانم زندگی مناسبی داشته باشم؟ استفاده شد. طیف امتیاز این سئوال از کاملاً مخالف با امتیاز ۱ تا کاملاً موافق با امتیاز ۵ است. برای سنجش وضعیت سلامت نیز از تک سئوال: وضعیت سلامتی خود را چگونه ارزیابی می کنید؟ استفاده شد. طیف امتیاز این سئوال از بسیار بد با امتیاز ۱ تا بسیار خوب با امتیاز ۵ است (Movahedmajd, 2015).

برای ارزیابی محیط فیزیکی از سه تا تک سئوال استفاده شد: (۱) فاصله شما تا مراکز خرید و خدماتی چه میزان است؟ و (۲) فاصله شما تا فضای سبز پارک ها و ... چقدر است؟ که امتیاز این سئوالات شامل: خیلی دور با امتیاز ۴، دور با امتیاز ۳، تا حدودی نزدیک با امتیاز ۲ و خیلی نزدیک با امتیاز ۱ است. همچنین برای سنجش فعالیت اجتماعی (گشت و گذار و ملاقات) نیز از دو تا تک سئوال استفاده شد: (۱) هر چند وقت یکبار گردش یا گشت و گذار تفریحی در محله تان دارید؟ و (۲) هر چند وقت یکبار افراد خانواده، فامیل یا دوستان برای دیدن تان به خانه شما می آیند؟ امتیاز این سئوالات شامل: هرگز با امتیاز ۱، کمتر از یکبار در ماه

طبقه متوسط با ۲۷٫۹ درصد بیشترین و طبقه متوسط روبه پایین با ۱۲٫۱ درصد کمترین سهم را در بین شرکت‌کنندگان داشتند. در بین سالمندان شرکت‌کننده در پژوهش، بیشتر آنها با ۳۸٫۹ درصد فقط با همسر زندگی می‌کردند و کمترین متغیر مربوط به سالمندان تنها با ۱۳٫۶ درصد بود. سالمندان بازنشسته با ۳۶٫۴ درصد بیشترین و سالمندان بیکار با پنج درصد کمترین سهم را از نظر وضعیت اشتغال دارا بودند.

وضعیت تأهل، ۷۱٫۴ درصد شرکت‌کنندگان دارای همسر بودند. در بین شرکت‌کنندگان، افراد بیسواد با ۳۵ درصد بیشترین و افراد دارای مدرک در مقطع متوسطه با ۳٫۶ درصد کمترین سهم را در بین شرکت‌کنندگان از لحاظ متغیر تحصیلات داشتند. بیشترین وضعیت مالکیت با ۷۵٫۷ درصد مربوط به سالمندان دارای ملک شخصی/ملکی بود. در بین تقسیم‌بندی مختلف از نظر وضعیت اقتصادی خودادراک،

جدول شماره ۱: مشخصات جمعیتی و مشخصات محله نمونه مورد بررسی

مشخصه	فراوانی	درصد	مشخصه	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۱۵۴	طبقه بالا	۶۰	۲۱٫۴
	زن	۱۲۶	طبقه متوسط روبه بالا	۷۱	۲۵٫۴
گروه سنی	۶۰-۷۴ سال	۲۲۷	طبقه متوسط	۷۸	۲۷٫۹
	۷۵-۸۴ ساله	۴۲	طبقه متوسط روبه پایین	۳۴	۱۲٫۱
	۸۵ ساله و بیشتر	۱۱	طبقه پایین	۳۷	۱۳٫۲
	دارای همسر	۲۰۰	تنها	۳۸	۱۳٫۶
وضعیت زناشویی	بدون همسر	۸۰	فقط با همسر	۱۰۹	۳۸٫۹
	بیسواد	۹۸	با همسر و فرزندان	۸۸	۳۱٫۴
	ابتدایی	۸۱	بدون همسر فقط با فرزندان	۴۵	۱۶٫۱
	راهنمایی	۲۶	شاغل	۵۴	۱۹٫۳
سطح تحصیلات	متوسطه	۱۰	بازنشسته	۱۰۲	۳۶٫۴
	پیش دانشگاهی یا دیپلم	۳۷	خانه دار	۸۴	۳۰
	دانشگاهی	۲۸	بیکار	۱۴	۵
	شخصی/ملکی	۲۱۲	از کار افتاده	۲۶	۹٫۳
وضعیت مالکیت	اجاره‌ای/رهن	۳۵			
	منزل فرزندان	۳۳			

میانگین رضایت از محل سکونت ۳٫۶۵ با انحراف معیار ۰٫۵۴ است که نشان‌دهنده رضایت از محل سکونت در میان سالمندان ساکن شهر سنندج در حد متوسط است.

در جدول شماره ۲، میانگین رضایت از محل سکونت و ابعاد آن عنوان شده است. بیشترین میانگین مربوط به تسهیلات و امکانات با میانگین ۳٫۸۵ و انحراف معیار ۰٫۷۸ است و کمترین میانگین مربوط به کیفیت محیط پیرامون با میانگین ۳٫۵۱ و انحراف معیار ۰٫۹۰ است. همچنین

جدول شماره ۲: میانگین رضایت از محل سکونت و ابعاد آن

ابعاد محل سکونت	(انحراف معیار)	میانگین	بیشترین (max)	کمترین (min)
رضایت از محل زندگی	۰٫۵۴	۳٫۶۵	۴٫۹۱	۲٫۱۲
کالبد	۰٫۹۲	۳٫۷۳	۵	۱٫۵۰
تسهیلات و امکانات	۰٫۷۸	۳٫۸۵	۵	۲
کیفیت محیط پیرامون	۰٫۹۰	۳٫۵۱	۵	۱٫۸۳
امنیت	۰٫۷۴	۳٫۷۹	۵	۲٫۲۰
خدمات	۰٫۷۲	۳٫۷۴	۵	۱٫۹۲
تعاملات اجتماعی	۰٫۷۷	۳٫۷۲	۵	۰٫۶۷

داشتند. همچنین سالمندانی که از نظر وضعیت اقتصادی در طبقه بالا بودند و با وضعیت به‌زیستن اقتصادی خود کاملاً موافق بودند و از لحاظ سلامت خودادراک وضعیت خیلی خوب داشتند از رضایت از محل سکونت بالاتری برخوردار بودند. به علاوه، گروه جنسی مرد، افراد دارای همسر، افراد دارای تحصیلات دانشگاهی، افرادی که در منزل آپارتمانی زندگی می‌کردند، افراد شاغل و افرادی که مالک منزل بودند، رضایت از محل سکونت بیشتری را بیان کردند. همچنین بین رضایت از محل سکونت با طول مدت اقامت در محله، وضعیت تأهل و سن ارتباط معنی دار اما منفی یافت شد.

طبق یافته‌های جدول شماره ۳ بین میزان فاصله از فضای سبز، تعداد ملاقات خانواده، تعداد گشت و گذار در محله، وضعیت اقتصادی خودادراک، به‌زیستن عمومی، به‌زیستن اقتصادی، سلامت خودادراک، جنس، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، نوع منزل مسکونی و مالکیت منزل، با رضایت از محل سکونت ارتباط معنی داری یافت شد. یعنی افرادی که مناسب سازی منزل نداشتند، فاصله تا حدودی نزدیک و خیلی نزدیک با مراکز خرید و فضای سبز داشتند و شرکت‌کنندگانی که بین یکبار در هفته تا یکبار در ماه گشت و گذار در محله و ملاقات با خانواده را داشتند، رضایت از محل سکونت بیشتری

جدول شماره ۴: بررسی میانگین رضایت از محل سکونت به تفکیک متغیرهای پیش بینی کننده

متغیرهای پیش بین	طبقات	میانگین	آماره	سطح معنی داری
مناسب سازی منزل	بلی	۳,۶۱	۱,۰۵۴=	۰,۲۹
	خیر	۳,۶۸		
فاصله با مراکز خرید	دور	۳,۵۹	۰,۴۸۴=	۰,۷۷
	تا حدودی نزدیک	۳,۶۷		
	خیلی نزدیک	۳,۶۶		
فاصله با فضای سبز	خیلی دور	۳,۴۶	۵,۳۹۴=	۰,۰۰۱
	دور	۳,۶۰		
	تا حدودی نزدیک	۳,۷۵		
	خیلی نزدیک	۳,۷۶		
ملاقات خانواده	هرگز	۲,۹۷	۳,۵۱۴=	۰,۰۱
	کمتر از یکبار در ماه	۳,۵۴		
	بین یکبار در هفته تا یکبار در ماه	۳,۷۳		
	بیشتر از یکبار در هفته	۳,۶۷		
گشت و گذار در محله	هرگز	۳,۱۶	۱۵,۲۲۴=	۰,۰۰۱
	کمتر از یکبار در ماه	۳,۵۲		
	بین یکبار در هفته تا تا یکبار در ماه	۳,۹۷		
	بیشتر از یکبار در هفته	۳,۷۰		
وضعیت اقتصادی خودادراک	طبقه بالا	۴,۱۳	۶۰,۸۱۴=	۰,۰۰۱
	طبقه متوسط رو به بالا	۳,۹۸		
	متوسط	۳,۵۶		
	طبقه پایین	۳,۲۸		
	پایین	۳,۰۶		
به زیستن اقتصادی	کاملاً مخالفم	۳,۰۴	۶۰,۱۰۴=	۰,۰۰۱
	مخالم	۳,۲۳		
	نه موافقم نه مخالفم	۳,۵۷		
	موافقم	۳,۱۰		
سلامت خودادراک	کاملاً موافقم	۴,۲۸	۳۲,۵۸۴=	۰,۰۰۱
	خیلی بد	۳,۲۷		
	بد	۳,۱۹		
	متوسط	۳,۴۹		
	خوب	۳,۸۰		
جنس	خیلی خوب	۴,۱۸	۲,۴۷۴=	۰,۰۱
	مرد	۳,۸۲		
سن	زن	۳,۶۶	۱۵۵,۵۵۹	۰,۰۰۱
	مرد	۳,۸۲		
طول مدت اقامت در محله		۱۹,۳۳	۲=-۰,۲۹	۰,۰۰۱
بهبودی عمومی		۱۳,۰۷	۰,۴۵۲=	۰,۰۰۱
وضعیت تأهل	دارای همسر	۳,۷۴	۴=-۴,۵۲	۰,۰۰۱
	بدون همسر	۳,۴۳		
تحصیلات	بیسواد	۳,۲۸	۲۲,۶۲۴=	۰,۰۰۱
	ابتدایی	۳,۷۰		
	راهنمایی	۳,۹۸		
	متوسطه	۳,۸۶		
	پیش دانشگاهی یا دیپلم	۳,۹۷		
نوع منزل مسکونی	دانشگاهی	۴,۱۱	۳,۵۵۴=	۰,۰۰۱
	آپارتمانی	۳,۸۴		
وضعیت اشتغال	ویلائی / روزمینی	۳,۶۸	۱۰,۹۶۴=	۰,۰۰۱
	شاغل	۳,۹۹		
	بازنشسته	۳,۷۸		
	خانه دار	۳,۵۵		
	بیکار	۳,۳۹		
مالکیت منزل	از کار افتاده	۳,۳۰	۴,۵۴۴=	۰,۰۱
	شخصی / ملکی	۳,۷۰		
	اجاره ای / رهن	۳,۵۱		
	منزل فرزندان	۳,۶۸		

است. همچنین براساس شاخص تحمل که دامنه آن بین ۰ تا ۱ است و هرچه به یک نزدیک تر باشد، بیانگر چندخطی کمتر است و در مقابل هرچه به صفر نزدیک تر باشد، نشان دهنده چند خطی بالاست (جدول شماره ۴). در این مطالعه شاخص تحمل برای متغیرهای مستقل مورد بررسی ۰٫۲۰ تا ۰٫۸۷ است که بیانگر اثر چند خطی اندک است. همانگونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود، سالمندان مشارکت کننده ای که به زیستن عمومی، به زیستن اقتصادی و وضعیت سلامت بهتری داشتند، رضایت از محل سکونت بیشتری داشتند. همچنین سالمندانی که در منزل آپارتمانی زندگی می کردند، رضایت از محل سکونت بیشتری داشتند نسبت به سالمندانی که در منزل ویلایی زندگی می کردند. در کل مدل رگرسیونی ۵۹ درصد از تغییرات رضایت ناشویی زنان سالمند مورد بررسی را تبیین کرده است.

در ادامه برای بررسی بهتر رابطه بین رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط از آزمون رگرسیون استفاده شده که تغییرات واریانس رضایت از محل سکونت با کنترل اثر همزمان متغیرها بررسی می شود. برای بررسی از مدل رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد. قبل از اجرای مدل، پیش فرض های آن شامل نرمال بودن متغیر وابسته (چولگی و کشیدگی متغیر وابسته در بازه ۲ تا ۲-) و استقلال خطاهای باقیمانده (آماره دوربین واتسن در دامنه بین ۰ تا ۴ است) بررسی و آزمون شد. همچنین اثر چند خطی بین متغیرهای پیش بین با توجه به شاخص تورم واریانس^۱ بررسی شد. در این مطالعه شاخص تورم واریانس بین ۱٫۴ تا ۱٫۴ بوده است که نشان می دهد که چند خطی بین متغیرهای مستقل اندک است؛ به جز سال های زندگی در منزل و محله که با هم خطی و یکی از آنها وارد شده و همچنین بین به زیستن اقتصادی و وضعیت اقتصادی درک شده که فقط به زیستن اقتصادی وارد شده

جدول شماره ۴: نتایج رگرسیون خطی چندگانه رابطه رضایت از محل سکونت با عوامل مرتبط با آن در میان سالمندان مشارکت کننده

سطح معنی داری	T	Beta	ضرایب استاندارد نشده		متغیرهای تأثیرگذار
			Std. Error	B	
۰٫۳۲۶	۰٫۹۸۴	۰٫۰۴۵	۲٫۳۰۳	۲٫۲۶۵	مناسب سازی منزل (گروه مرجع: عدم مناسب سازی)
۰٫۰۵۹	۱٫۸۹۸	۰٫۰۷۹	۱٫۳۷۹	۲٫۶۱۷	فاصله با مراکز خرید
۰٫۶۶۵	۰٫۴۳۴	۰٫۰۱۹	۱٫۱۸۰	۰٫۵۱۲	فاصله با فضای سبز
۰٫۳۵۶	۰٫۹۲۵	۰٫۰۴۵	۱٫۵۷۶	۱٫۴۵۸	تعداد ملاقات هفتگی
۰٫۳۵۶	۰٫۹۲۴	۰٫۰۴۵	۱٫۳۴۸	۱٫۲۴۵	تعداد گشت و گذار در محله
۰٫۰۰۰	۷٫۵۲۰	۰٫۴۲۵	۱٫۰۹۷	۸٫۲۷۴	به زیستن اقتصادی
۰٫۰۰۰	۳٫۵۷۲	۰٫۱۹۸	۰٫۲۴۱	۰٫۸۶۲	به زیستن
۰٫۰۰۷	۲٫۷۳۴	۰٫۱۵۰	۱٫۱۷۳	۳٫۲۰۶	سلامت خود-ادراک
۰٫۲۶۶	-۱٫۱۱۵	-۰٫۰۵۷	۲٫۴۵۰	-۲٫۷۳۲	جنس (گروه مرجع: مرد)
۰٫۴۰۸	۰٫۸۲۹	۰٫۰۴۳	۰٫۱۷۲	۰٫۱۴۳	سن
۰٫۸۳۵	-۰٫۲۰۸	-۰٫۰۱۱	۲٫۷۴۱	-۰٫۵۷۱	وضعیت تأهل (گروه مرجع: غیر متأهل)
۰٫۳۴۶	۰٫۹۴۴	۰٫۰۵۲	۰٫۷۶۰	۰٫۷۱۷	تحصیلات
۰٫۰۰۰	-۳٫۶۴۱	-۰٫۱۶۲	۲٫۴۰۵	-۸٫۷۵۸	نوع منزل مسکونی (گروه مرجع: آپارتمانی)
۰٫۲۵۲	-۱٫۱۴۹	-۰٫۰۵۵	۰٫۵۷۱	-۰٫۶۵۶	سال های سکونت در محله
۰٫۴۶۶	-۰٫۷۲۹	-۰٫۰۴۰	۱٫۱۵۷	-۰٫۸۴۴	وضعیت اشتغال (گروه مرجع: شاغل)
۰٫۱۳۰	۱٫۵۱۷	۰٫۰۷۶	۱٫۷۶۰	۲٫۶۷۱	مالکیت مسکن (گروه مرجع: ملک شخصی)

F: 23.997 Sig=0.001
R: 0.770 R²: 0.593

تأثیر ارزش های فرهنگی و اجتماعی نیز هست. از طرفی چون محیط اطراف و محل زندگی به سرعت در حال تغییر است، ساکنین نیز نسبت به تغییرات ایجاد شده در ویژگی های محیط اجتماعی و فیزیکی ارائه شده توسط محل سکونت خود حساس می شوند که این امر در ابراز رضایت مندی سکونت آنها بسیار مؤثر است (Morris & Winter, 1975). طبق تئوری تناسب شخص محیط در ارزیابی میزان رضایت از محل سکونت باید به ویژگی های جامعه و تقابل میان نیازهای ساکنین و شرایط محیطی و اجتماعی توجه کرد. همچنین طبق این تئوری، رضایت از محل سکونت می تواند تحت تأثیر دسترسی، احساس ذهنی، قابلیت استفاده و میزان تحقق شرایط مادی نیازهای شخصی ساکنین باشد (Momtaz et al., 2018).

۵. نتیجه گیری

یافته های حاصل از پژوهش حاضر نشان می دهد که رضایت از ابعاد محل سکونت و همچنین رضایت از محل سکونت در میان سالمندان شهر سنندج در حد متوسط است که این نتایج با نتایج مطالعات ممتاز که در شهر کرج (Momtaz et al., 2018) و نتایج حاصل از مطالعه پراگ (Temelová & Dvořáková, 2012) و مطالعه موسوی و همکاران در پیرند (Mousavi et al., 2019) مطابقت داشت اما با مطالعه احمدی در سنندج (Ahmadi & Charehjo, 2021) که رضایت کم ساکنین را نشان داد و مطالعه ای در مادرید (Cramm & Nieboer, 2013) که رضایت نسبتاً بالای ساکنین را نشان می داد، ناهمسو بود. گفتنی است که رضایت مسکونی از مکانی به مکان دیگر متفاوت بوده و میزان قابل توجهی از آن علاوه بر ساختارهای کالبدی شهرسازی، تحت

1 variance inflation factor

به طور کلی طبق تئوری نیاز مسکن می توان گفت که عدم تناسب بین نیازهای مسکن فعلی و مورد نیاز آنها استرس و نارضایتی از محل سکونت فعلی را در آنها ایجاد می کند. در نتیجه خانواده ها به چنین استرس ها و نارضایتی ها از طریق مختلف مانند مهاجرت یا بازسازی و... پاسخ می دهند که باعث می شود مسکن یک خانواده با آن نیازهای مسکن تنظیم شود. تغییرات چرخه عمر ممکن است نیازهای مختلفی را ایجاد کند که مهم ترین جنبه نیازها محسوب می شوند. بنابراین احتمالاً خانواده ها اگر از مسکن و محله خود احساس نارضایتی کنند، نیازهای مسکن و آرزوهایشان برآورده نمی شود (Abidin et al., 2019; Mohit & Raja, 2014).

سالمندان از جمله گروه های اجتماعی هستند که به دلیل شرایط سنی و کاهش نسبی در توانایی های عملکردیشان ممکن است به محل زندگی خود محدود شوند. به طور کلی می توان نتیجه گرفت که منابع متفاوتی از رضایت یا نارضایتی مسکونی در بین افراد مسن در جوامع مختلف وجود دارد. پژوهش حاضر که به بررسی رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سمنندج پرداخته است، نتایج رضایت متوسط سالمندان را نشان داد. همچنین سالمندان مشارکت کننده ای که به زیستن عمومی، به زیستن اقتصادی و وضعیت سلامت بهتری داشتند، رضایت از محل سکونت بیشتری داشتند. همچنین سالمندانی که در منزل آپارتمانی زندگی می کردند، نسبت به سالمندانی که در منزل ویلایی زندگی می کردند، رضایت از محل سکونت بیشتری داشتند. طبق نتایج در میان متغیرها وضعیت اقتصادی و سپس وضعیت سلامت بیشترین تأثیر را بر رضایت از محل سکونت در میان سالمندان داشت. از آنجایی که در گروه هایی با سطح پایین اقتصادی-اجتماعی و وضعیت سلامت پایین تر رضایت از محل سکونت کمتری وجود دارد، لازم است مداخلات برای مناسب سازی محلات و بهبود شرایط مسکونی در ابعاد کالبدی و اجتماعی انجام شود. با توجه به این که محل سکونت به خصوص برای گروه سنی سالمندان مکانی در نظر گرفته می شود که گذران عمر و همه مراحل و چرخه زندگی خود را در آن گذرانده اند، پس رضایت از محل سکونت می تواند رفاه و رضایت کلی از زندگی را منعکس کند. در نتیجه توجه به مسئله رضایت از محل سکونت به منظور افزایش رفاه و به زیستن در گروه سنی سالمندان و برنامه ریزی در این زمینه برای سیاست گذاران مسکونی و متولیان قوانین مسکونی امری ضروری است.

طبق نتایج حاصل بین رضایت از محل سکونت و به زیستن (به زیستن عمومی، سلامت خودادراک و به زیستن مالی) ارتباط معنی داری وجود داشت که این نتایج با نتایج مطالعه ریوکس همسو است. در این مطالعه بیان شده، سالمندانی که خود را فعالتر و سالمتر می دانستند، بیشترین رضایت را از محل سکونت گزارش کرده بودند؛ زیرا هر چه افراد توانا تر و فعالتر باشند، به راحتی می توانند با شرایط مسکونی و محل زندگی خود تطابق و سازگاری بیشتری پیدا کنند (Rioux & Werner, 2011). در مطالعه فرناندز به ارتباط مثبت و معنی دار میان رضایت از محل سکونت و سلامت خودادراک اشاره شده است (Fernández-Ballesteros, 2001).

همچنین در مطالعه جیانگ به ارتباط مثبت میان رضایت از محل سکونت و به زیستن مالی اشاره شده است. در این مطالعه بیان شده، افراد مسنی که رفاه و به زیستن مالی مطلوبی دارند، می توانند محل زندگی مناسبی را به منظور برآورده کردن نیازهای مسکونیشان انتخاب کنند (Jiang & Timmermans, 2021). طبق تئوری کسری مسکن، ساکنین براساس هنجارها و عوامل مختلفی شرایط مسکونی خود را ارزیابی می کنند. در واقع ساکنین کم و بیش به طور مستمر در هر مرحله از چرخه زندگی، شرایط سکونت و محل زندگی خود را ارزیابی می کنند تا تعیین کنند که آیا با هنجارهای خانوادگی و فرهنگی و اجتماعی مطابقت دارد یا خیر؟ (Morris & Winter, 1975). یکی عوامل مؤثر در زمینه ارزیابی شرایط سکونتی، وضعیت اقتصادی است که تأثیر زیادی در زمینه ارزیابی شرایط مسکونی از سوی ساکنین دارد؛ به گونه ای که افراد براساس شرایط اقتصادی خود می توانند در نیازها و آرزوهای سکونتی خود تعدیل و تجدید نظر نمایند که در مطالعه عابدین و موهیت به آن اشاره شده و با نتایج حاصل از این مطالعه همسو است (Abidin et al., 2019; Mohit & Raja, 2014). بین نوع خانه و رضایت از محل سکونت ارتباط معنی داری یافت شد که با مطالعه پکونن (Pekkonen & Haverinen-Shaughnessy, 2015) و بالسترا (Balestra & Sultan, 2013) همسو است. طبق نتایج حاصل از مطالعه حاضر، سالمندانی که در منزل آپارتمانی زندگی می کردند، رضایت از محل سکونت بیشتری نسبت به ساکنین سالمندی که در خانه ویلایی زندگی می کردند، داشتند. اما در مطالعه جامز نتایج متفاوت و ضد و نقیضی بیان شده است. در بعضی از مطالعات بیان شده در این پژوهش، زندگی در واحدهای آپارتمانی به دلیل ازدحام جمعیتی در واحد ساختمانی، عامل نارضایتی مسکونی بیان شده است. از طرفی دیگر گفته شده که در واحدهای ویلایی به دلیل این که ساکنان ممکن است از نظر مکانی از یکدیگر دور باشند و احتمال ایجاد ارتباطات اجتماعی کمتر می شود، این عامل می تواند سبب نارضایتی مسکونی شود (James, 2008). براساس تئوری تناسب شخص محیط، اشخاص، محیطی را انتخاب می کنند که متناسب با معیارهای مسکونیشان باشد که در نهایت این امر ممکن است منجر به ابراز رضایت مندی مسکونی در آنها گردد (Momtaz et al., 2018). همچنین طبق تئوری ساختار روان شناختی افراد با در نظر گرفتن موقعیت و شرایط مسکونی براساس کمیت و کیفیت آرزوها، نیازها و خواسته های خود محل سکونت و زندگی خود را ارزیابی و انتخاب می کنند (Abidin et al., 2019; Galster, 1985; Mohit & Raja, 2014).

References:

- Abidin, N. Z., Abdullah, M. I., Basrah, N., & Alias, M. N. (2019). Residential satisfaction: Literature review and a conceptual framework. Paper presented at the IOP conference series: Earth and environmental science.
- Ahmadi, P., & Charehjo, F. (2021). Investigating the Level of Residents' Satisfaction with the Residential Quality of the Mehr Housing Project Focusing on Sustainable Housing Indicators. *Spatial Planning*, 11(1), 151-178[in Persian].
- Alalhesabi, M., & Rafiee, F. (2013). Evaluation of the requirements in public space for elderly: A case study in Kholdebarin Park, Shiraz, Iran. *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 5(9), 247-257.[in Persian].
- Balestra, C., & Sultan, J. (2013). Home sweet home: The determinants of residential satisfaction and its relation with well-being.
- Balfour, J. L., & Kaplan, G. A. (2002). Neighborhood environment and loss of physical function in older adults: evidence from the Alameda County Study. *American journal of epidemiology*, 155(6), 507-515.
- Cramm, J. M & ,Nieboer, A. P. (2013). Relationships between frailty, neighborhood security, social cohesion and sense of belonging among community-dwelling older people. *Geriatrics & gerontology international*, 13(3), 759-763.
- Dehshiri, G., & Mousavi, S. (2016). An investigation into psychometric properties of persian version of World Health Organization Five Well-Being Index. *Journal of clinical psychology*, 8(2), 67-75 .[in Persian].
- Etmnani-Ghasrodashti, R., Majedi, H., & Paydar, M. (2017). Assessment of residential satisfaction in Mehr housing scheme: A case study of Sadra New Town, Iran. *Housing, Theory and Society*, 34(3), 323-342 .[in Persian].
- Fernández-Ballesteros, R. (2001). Environmental conditions, health and satisfaction among the elderly: Some empirical results. *Psicothema*, 41-49.
- Fernández-Portero, C., Alarcón, D., & Padura, Á. B. (2017). Dwelling conditions and life satisfaction of older people through residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology*, 49, 1-7.
- Galster, G. C. (1985). Evaluating indicators for housing policy: Residential satisfaction vs marginal improvement priorities. *Social Indicators Research*, 16, 415-448.
- James, R. N. (2008). Residential satisfaction of elderly tenants in apartment housing. *Social Indicators Research*, 89,421-437 ,
- Jiang, W., & Timmermans, H. J. (2021). Residential Satisfaction in Renovated Historic Blocks in Two Chinese Cities. *The Professional Geographer*, 73(2), 333-347.
- Li, B., & Chen, S. (2011). A study of residential condition and satisfaction of the elderly in China. *Journal of Housing for the Elderly*, 25(1), 72-88.
- Moghimi, N., & Momeni, K. (2019). investigating and evaluating the efficiency of urban spaces in the needs of the elderly with emphasis on urban parks. *journal of New Attitudes in Human Geography*, 11(3), 397-414. .[in Persian].
- Mohit, M. A., & Raja, A. M. M. A.-K. (2014). Residential satisfaction-concept, theories and empirical studies. *Planning Malaysia*.(3)
- Momtaz, Y. A., Fallahi, B., & Delbari, A. (2018). Residential satisfaction among Iranian senior Citizens. *The Open Psychology Journal*, 11(1) .[in Persian].
- Morris, E. W., & Winter, M. (1975). A theory of family housing adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 79-88.
- Morris, E. W., & Winter, M. (1978). *Housing, family, and society (Vol. 1)*: New York: Wiley.
- Mousavi, S. S., Basakha, M., & Nosrati, F. (2019). Residential Satisfaction and its Related Factors among the Residents in Mehr Housing Project of Parand City. *Social Welfare Quarterly*, 19(73), 39-62 .[in Persian].
- Movahedmajd, M. (2015). The Study of Self-Assessed Health among the Elderly of Yasuj city, Iran, 2015. *Journal of Geriatric Nursing*, 1(4), 70-81 .[in Persian].
- Nations, U. (2015). *World Population Ageing. Report. World Population Ageing*.
- Onibokun, A. G .(1974) .Evaluating consumers' satisfaction with housing: an application of a systems approach. *Journal of the American Institute of Planners*, 40(3), 189-200.
- Pekkonen, M., & Haverinen-Shaughnessy, U. (2015). Housing satisfaction in Finland with regard to area, dwelling type and tenure status. *Central European journal of public health*, 23(4), 314-320.
- Phillips, D. R., Siu, O.-L., Yeh, A. G., & Cheng, K. H. (2004). Factors influencing older persons' residential

satisfaction in big and densely populated cities in Asia: A case study in Hong Kong. *Ageing International*, 29, 46-70.

- Rioux, L., & Werner, C. (2011). Residential satisfaction among aging people living in place. *Journal of environmental psychology*, 31(2), 158-169.
- Rossi, P. H. (1955). *Why families move: A study in the social psychology of urban residential mobility*: Free Press.
- Salehinia, M., Madani, R., & Ale, S. F. F. (2020). Elderly Satisfaction Priorities in Residential Complexes' Open Spaces. [in Persian].
- Temelová, J., & Dvořáková, N. (2012). Residential satisfaction of elderly in the city centre: The case of revitalizing neighbourhoods in Prague. *Cities*, 29(5), 310-317.
- Türkoğlu, H., Terzi, F., Salihoğlu, T., Bölen, F., & Okumuş, G. (2019). Residential satisfaction in formal and informal neighborhoods: the case of Istanbul, Turkey. *Archnet-IJAR: International Journal of Architectural Research*.
- Yao, Z., & Jiang, C. (2020). Factor analysis of the influence of neighborhood satisfaction of the elderly: Evidence from Xuzhou, China. *Journal of Women & Aging*, 32(6), 658-671.
- Zhao, Y., & Chung, P.-K. (2017). Neighborhood environment walkability and health-related quality of life among older adults in Hong Kong. *Archives of gerontology and geriatrics*, 73, 182-186.

نحوه ارجاع به مقاله:

پرستو، محمدی، نسیمه، زنجری، یدلله، ابوالفتحی ممتاز، احمد، دلیری؛ (۱۴۰۰) بررسی میزان رضایت از محل سکونت و عوامل مرتبط با آن در سالمندان شهر سنج، مطالعات شهری، ۱۲ (۴۶)، ۷۷-۸۸. doi: 10.34785/J011.2023.007/Jms.2023.116

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Motaleate Shahri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

